

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Garagarrilla-ren
28ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Baguilla-ren
28ⁿ

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dondari Kalean (Calle de la Tenderia) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

OARKERA

Albistarichu onen kontuguitza bear dan leguez eroateko erregututen deusegu suskritoerai saiatu daitezela aibat lasterren ordaintzeko edo pagatzeko aurtengo euspen edo suskrisiñoa.

Zuzen gugana, bai GIRO MUTUO-tik edo bai beste bide batez, bialtzea ondo ez jatorkionak eguin leike zereguin au, urielan daukaguzan suskrisiño-bailakaz.

Oneri bere erregututen deusegu, al izanez, garbitu daitezela euren kontuak aibat lasterren.

Maite dezagun beguiramen

aundiz Ama euskera

Egun guchi dala esaten zidan andre euskal-maite batek nola guertatu dan burnibideko koche batean, non beste gueiagoren artean zijoazten iru mutill gazte, arguiñak ziruditenak; aietako bik esan zioten irugarrenari:

—Aizak jarakurtzen al dek IBAIZABAL?

—Ez; bein asi niñukan eta ezin irakurririk utzi nikan.

—¿Zer dala ta?

—¿Zeresango diat! batetik zailla eta bestetik ezjakiñen izketa dala uste diat nik.

—Bapo zioz mutill, ire ustean ezjakiñena beraz, jakin bear dek bada usteak gueienetan erdia uzteke dubela, eta len esan dekan gai orretan oso dek uztela.

Zerbaicho denbora issilik igaro ondoan, batek galde eguin omenzion euskara ezjakiñen izketatzat zeukari:

—¿Nondik eta nola oroitu zaik, mutill, gure ama euskara orrela menperatzia?

—Garbiro itz-eguingo dizutet. Badakizute ni ari naizen lantokian erdaldun asko ari dala; obek eztitek ezercho esango onik euskaragatik, gañera albistari asko irakurtzen dute eta jakintsu eguiten dira; beti beren mingañean guizonaren azkatasuna (1) daukate eta diote euskarak eztubela azkatasuna ezagutzen eta euskalzale danak ezjakiñak dirala; mutillak, ni dardar erreten jartzen niotek, ez

nak atrebitzen ezercho erantzuten, eta zerbait arrazoi oteduten nago.

¡Ai ama euskara! zenbat orrelako seme epel badaukazu zere echean, eta ¿merezi dute orrelakoak euskaldun izena? ez, orrelakoak bear lukete malkillaka aurrean arturik, euskaragatik gaizki esaten ari diran maketo eta erdalzalekin batera, Ebroz Gaztela aldera bialtzea.

Jakintsu oiek diotela euskarak eztubela azkatasuna ezagutu... ¿otetadakite belarri-moch oriek azkatasuna zer dan, edo berak bezela usteko dute Moruen, Kartaginesen, Goduen eta Erromatarren mendean egondua dala gure Ama euskara bere seme leialakin? Ez; euskaldunak garaitzalle irten izan dira erriz kanpoko jende talde danetatik eta azkatasun eguiatzkoan bizi izan dira, ¿noiz arte? ¡a! gueren zorigaitzez erdara ikasi eta euskara baztarrera largatzen asi guñan arte.

Orain zerbait oroitu baguera nola-ko kalte izugarriak gueren gañera ekarri ditugun Ama euskara baztarrera larga dalako ¿non dago onen sendakiña? Ara emen euskaldun jakintsu batek zer esaten duben:

«Euskaldun biztanle prestu guztiak badakite arguiro beren zoriona datorriotela jatorriz dituzten Fuero onezkietatik; bañan obek oso ta garbi gordetzekogauzarik bearrena zer dan ezagutzen dutenak guichi dira chit.

Fueroak beren onñean irozoteko kirtenik irmeena eta euskarririk sendoena da euskarazko izkuntzari ondo kontu eguitea; zergatik alkarrilaztandurik arraz itzatzia arkitzen diran, bata bestea ezin laga lezakean moduan.

Euskara ill ezkerro, Fueroak ez dira biziko; baña euskara bizi bada, Fueroak piztuko dira. Fueroak nai dituenak, maite izan bear du euskara; eta euskara maite dabenak, euskaldunai euskaraz bear dio itzeguin ta adierazo, berai dagozkieten gauza guztiak. Bestela zapuztuko da euskara, muisinduko dira euskaldunak, eta igues eguingo dute Fueroak.»

Aita Larramendi jakintsuak aspal-di ezagutu izan zeban euskara gozoari eta euskaldun onraduari achi-achika orpoz-orpo zerraikioten izurri gaiztoa nondik nora ta nola zebillen.

Eta guk, benetan Ama euskera bere oitura ta izate danekin maite degunak ¿zer eguingo degu? Gogor ta

sendo jarraitu Ama euskarari jaramonik eguin gabe maketo eta beren lagunak esaten dutenai; orrela eguingo degu asaba zarren naia, eta ziur egon, arguituko da eguna, gazte ta loratsu gure ama euskara bere oitura zarrekin apaindurik aguertuko dana.

JENARO ELIZONDO.

Zarautzen Garagar-illaren 25-an 1903

Gonzaga-ko Luis Doneari⁽¹⁾

Inazio gure patroí aundia-ren doñuan.

I

¡O Luis!

Gure patroí zu zera,
Beguiratu onera
Zerutik

An zauden toki goitik,
Guziok ikusi,
Eziñik zu utzi,
Bada gu bezela
Gaztea zerala

Esaten digu zure irudiak
Guk or pozik jarriak

¡O Luis!.....

Ume-umetatikan
Chit ona zu zinan,
Lurrean bizi ta
Beretzaz aztuta

Pasa zenduen mundu guezurtia,
¡Eguia!

Zerutar eguiña

Nai zendun aín diña

Zera gaur arkitzen

Jaunakin gozatzen;

Luis jarren! ez aztu

Gutzaz errukitu

Etsaiak dunian

Ipintzen aurrian

Nai charren chingarra

Joaz gud-adarra (2)

Orduan oroitu zaitez gatzetaldiaz

Etsai denari aurkez

Eguinaz.

Ume-umetatikan.....

II

¡Gonzaga!

Mantua-ko koroia

Zan zuretzat chikia,

Argatik

Zurea izanagatik,

(1) Joan dan asteko ostiral arratzaldean artu guñituen bertso aukeratuak Donostiako gazte batengandik; orrela ezin izan ziran jarri azkenengo guñian.

(2) Guda=pelea.

Utzita, ohea

Inñigon semea

Pozkiroz eguiñik

Sondoin beltza ipiñik

Topa zenduen arrosazkoa

Jaunak eguindakoa

¡Gonzaga!.....

Jesusen Lagundin

Onbidearekin

Zure araguiak

Gaitz-indar guziak

Galduta, dira arkitzen zeru doiaz

Jantziak.

Lore usaidun pilla

Estimagarria

Jesusen baratzen

Bilduba bera zan,

Ziozuna eskañi

Ama Birjiñari,

Chit gazte zinaia

Aingueruk bezela

Agumentasuna,

Ta Beartasuna,

Guzia koroituaz berriz Azuzena,

Zuretzat ederrena,

Maitena.

Jesusen Lagundin.....

GAZTE BATEK.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Bartzelon.

I

—¿Zer berri on daukazute erri aldean, Jildo? (1).

—Orain etorri dan guizon berri ori da guzia, ezta beste gauzaz itz eguiten.

—¿Nor dezute bedori?

—Izena eztatik ondo, baña Bartzelona (2) duala uste det.

—¡Aaa...! aleguia: Bakarreguiko semea?

—Bai Jauna.

—Oso arguia omenda, ¿e?

—Izan diteke, ichua ezta beñepein.

—¿Mediku eguiña da?

—Bai; titulorik ez omendu baña jakinduria bai, gañezka eta jarioan.

—¿Zergatik ez ote du ba artu tituloa?

—Eman eztitelako, noski.

—¿Eta zergatik eman ez?

—Patricarante (3) naikoa omen du.

—¿Beraz patricarante?

—Bai Jauna; patrikararako zer-

(1) Hermenegildo.

(2) Marcelo.

(3) Practicante.

bait atera ezkerro, ez omendio ajolik. eta...

—¿Eta gaissoetara joaten da?

—Bai Jauna bai; *korriente*.

—¿Eta gauz onik eguiten du?

—Poliki moldatzen da, ichura samarrean, eta berak esaten duena, azkeneko gaitzaz osterontzekoak orain artian guziak sendatu ditu, eta issillka edo missillka, beñepein badabill, eta patrikaran ere mariagorak eta mariaberak ainbestochoan, eta... contentu beñepein.

—¿Beraz pama badauka?

—Euki bear, berari esan nion bezela longo egunian, ogueitik emere-tzi iltzen bazaizkio ere, bat sendatzen badu, bat onek pama emango dio, eta beste emeretziak issillik egongo dira.

—Arrazoia eztezula ere eztizut esango; baiña emeretzi aien arteko bat zu baziña, ¿zer ezango ote zen-duke?

—Issill issillik egon.

II

Iru edo lau periodiko egunero irakurtzen zituan, danak Barzelona-koak: andik ekartzen zituan bere medikamentuak, eta echian zeukan issillik botika, *genero* guzietakoa. Kontu guziak zituan Bartzelonarekin; an eguin omen zuan bere *karrera*. «Don Marcelo» aditza guztatzen zitzaion, baiña gendia ezin oitu zan izen ori esaten, Bartzelon esaten zioten guzienak.

Ikusi dezagun orain zenbateraño zan irakurtzen. Ari zan irakurtzen eskutiz bat, eta ara zer zioan:

Eskutitzak	Irakurleak.
...estamos haciendo un hermoso barómetro en casa de Carrey.	...esta mesa siendo un hermoso barómetro en la casa de Carrey.

—¿Zer esan nai du orrek? galdetu zion batek.

—Utsa-erantzun zion—neska zoro batek Erregueren kasaka jantzi du-la ta.

—Bai orainñauteriak dira ta, kokomarro jatzeko izango zan.

—Gazte zoroen kontuak.

—Eta Don Bartzelo ¿bedori jantzi izan da inoiz kokomarro?

—¡Ka! Ezta pensatu ere.

—Eguia esateko... jantzi dagoan-nak... jantzi-bear aundirik duanik ere...

III

Bartzelonen botikak, onak bai, baiña garestichoak. Berari berriz deitzen omen zioten Dukiak, Markesak, Kondiak eta andizki guziak; eta beti, medikuen beldurrez, gabaz oi zebillen. Evangelioa ere etzan bera, baiña... *bamos*, ala izan dedilla.

Bartzelonara, illean lau edo bost eguneko juan-aldi bat, botikak ekartzera, beti eguiten zuan.

Lopezorok esaten zuan, etzuala inork ikusten, Bartzelon noiz ateratzen zan Barzelonarako, ez eta ere noiz biurtzen zan andik; eta... ¡um!

Bartzeloni deitzen zioten andizkiak ere, ¿ote ziran arako antziñako *Duke de la Mentira*, *Markes del Timo*, *Konde de la Farsa*, eta beste orrelakoren batzuek? Beñepein tarjetarik etzuan beñere erakusten... eta... Lopezororen kontuak ziran, baiña zoroak, badakite guero eguiak esaten ere ta... ¡um! ¡um!...

Astelen batean esan zuan Bartzelonok: «bigar nua Barzelonara, igandean echeratzeko».

Ostegunian su-kanpaia aditzen zan; Bartzelonen echea erretzen zegoan: bildu zan jendia, sua itzaltzera, eta an zebillen Bartzelon ere alkandora utsian, ia zoraturik.

—(¿Ez altzan ba, Bartzelonara juan?)

—(Isso, isso).

...eta azkenik, deskanaturik, eramman zuten oera.

Itzali zan sua, Lopezoro an zebillen ikusmiran, eta sartu zan guela illuncho batian, eta arkitu zituan kristalezko botilla chiki asko, batzuek utsik, besteak erdi-betean; asunak, malbak, manzanilla-loreak, lakre, engrudo, koreho eta paperchoak, beren elixir, jarabe, purga ta beste onelako izenakin, eta esan zuan; «banekian nik Bartzelonen Bartzelona, urruti etzegoana».

IV

Bartzelon, bere oneratu zanean, asi zan bere eche erdi-errea ikusteni eta len esan dedan guela orren atean arkitu zuan letrero bat, era onetan:

Batzuen gaitza oi da

Besteentzat ona,

Emen beti ikasten

Ari da guizona;

Adi zazu Bartzelon

Arkitu deguna,

Guela au izan dala

Zure Bartzelona.

P. M.

1903-ko Baguillaren 15-ean.

CHORI-ERRITIK EGAGZ

(Bigarren egaztada-aldia)

Uriko zaratak baiña baserriko ba-kea gozoago da beti bere chorientza-ko, ta beñ IBAIZABAL ezaguturik, ez-kendun gura guk Bilbon luzaro egon... Eguzkia guganik aldendu-orduko, Asureko bidean ipiñi genduzan gure ego chikerrak Artachorik eta Elizchorik. Baiña ezkiñan Asure eldu, «Larrakotse» ganeko arech gazte batek ostatu polit bat opetsi euskulako. Arech orren besoatan eguin gendun bada lo chori biok... Urrengo goizean, Eguzki mutill papu-gorriak bere begi chingartsuakaz gure begi chikiak iratzartu ebazanean, ostatari lagun bat ikusi gendun arech aren beso batean, guri begira, mirariturik legez.

¿Nor zala esango zeunkie chori ori?

Kurloia, irakurleak, kurloia.

—Mendiak eztabe alkar aurkituten,

baiña guizonak... esan gura dot *choriak*... bai... sarritan. Emen gagoz iru chori...—esan eban Kurloiak, guk berari begiratu geuntsenean.

—¿Kurloia alzara zu?—itandu geuntsan geuk.

—Bai, ni naz zuron anajea.

—¿Ta zu emen?... ¿Zelan?

—Emen nago ni, nire egoak alan gura izan dabelako edo... Euskera Amaren negarrak esotu dabez nire egoak, eta ainhbestean eze, eztauke ez indarrik ez gogorik egaz ibilteko... Negarrez goratu gura dot nire Ama, negarrez ondaturik nire Amaren arpeguia ikusten dodalako... Ta negarrezkoak dira nire *kantuak* edo, obeto esateko, ereziak.

Eta au esanik, atara eban bere ego eskerretik papercho bat, eta samintasun andiaz asi zan paper ori irakurriaz erezten:

«Ichi daiztazu negar eguiten,

Euskera, Amacho maitea,

arindu daidan negar egiñik

biotz negarrez betea...

Negarrez nai dot emon bizia,

negarrez nai dot iltea,

negarrez gurot esotu ta ausi

negarregarizko katea...»

Zu negarrez... ta zelan nai dozu nik negar ez eguita?...»

Ezkeuntzen ichi geiago irakurten, negar gueiako bere arpegichuan ez-kendulako ikusi gura...

Etagure negarrak indarrezloturik, esan geuntsen naikoa zala negarrik ordurako, ta legortu daizala leen egiñikoak, IBAIZABAL-ek emoten dausku-zan icharopen andiakaz.

—IBAIZABAL... IBAIZABAL...—esan eban orduan Kurloiak beste arnaza bategaz—Eskerrak berari, ezta beingo beingoan illoko gure Ama ona.

—Beretzako barri-billa gabiltz.

—¿IBAIZABAL-entzako?

—Bai, IBAIZABAL-entzako. Orain Asuko barriak gura geunkez. Gero-rago ioango gara beñ Laukiseran, beste beñ Kalkera, beste beñ Mugiera...

—Asukoak gura badozuez, ez ioan gaur emetik inora... Bertako eznedunak eta ortuaridunak igaroko dira laster orko beeko bidetik, eta aren berbaldia entzutea da naiko, Asuko barri danak iakiteko...

Ezeban guzurrik esan gure Kurloiak...

Arik gerochuago bost andrazko Bilborangoak, Asu-aldekoak bostak, adiskidetasunez berbetan etozan polito polito...

—Pachi: zuron nebeak bere etse barrie eiten eideu segube.

—¿Etse barrie? ¿Non?

—¿Non izango da ba! Asuen, andrea.

—Bai; neuk bere entzun dot zeo-zer... errekan... «Aldaipen» erropea garbitan nengoala edo... eztaikit non... *Amis*, dirue dekonak edozein gauze, Mainton.

—Nongo lurrean eiteko ustie deko etse ori?

—Asuen eiten badeu, Asuko lurrean eguingo de... urrean.

—I beti izango az aiten semea edo, obeto esateko, aman alabea... Berbari beti topeu allea... Asuko lurrean eguingo dabena bakigu, baiña ¿zein Asuko lurrean? ¿Sondikekoan ala Erandiokoan?

—Erandiokoan ezteu eguingo, gazteak.

—¿Eiñ ez Erandioko lurrean? ¿Zer dala ta?

—Panchin nebea ezta *Bachi*... ta orregaitik.

—Ezta *Bachi* ez Batiste, baiña ¿zer?

—Eztakizu zuk ondo ondo Erandion zer iazoten dan. Erandiok zoor asko dekoz.

—*Kobretako* badekoz, ezta charto.

—¡Ene, ori baleitike! Baie *paguetako* dekoz dekozanak. Berreun mille oguerleko zoor eidentuz, gazteak, Erandioko erriek... Eta orrek *paguetako* *contribuciñoak* edo zeozer *enprestadak* etorri bear deu errikoan gane-ra... Ta orregaitik diñot nik Panchin nebea ezta *Bachi*, ta...

¡Ai Erandio, Erandio—esan gendun iru choriak, chori-erritarren berba-zaratak gure belarrihuetatik urrundu ziranen—Ai Erandio! Leen ziñan *Erriandio*, au da, *erri andia*, baiña oiñ zara *Eriandio*, au da, *Gaisso andia*; bada *eria* eta *gaissoa* bat dira, eta zuk gaisso andia daukazu. Gure lengo chorierritarrek «*Casa de monte*»-ra (¿zelan esan lei au euskeraz, IBAIZABAL?) eldu baiña leen, beste iru agertu ziran gure aurrean.

Onak IBAIZABAL eban gogoan, bu-ruan otsarea leengoak leguez, eta ot-saran, lau edo bost trezna uts.

—Zuk bere erosi dozu IBAIZABAL ¿ezta? Ondo eguiña.

—Erosi bear, Kataliñ. Gure mutillak ekin deust erosteko ta erosteko-ta...

—Ez iatzu damutuko beñ eresia.

—Ez ba; ango chakur chiker bategaitik...

—Ori bere bai. Baiña ostan bere gauza politikak, dakaz: Asuko barriak, beste erri batsuetakoak, bertsoak, barre-eragingarriak...

—Ori paper ori Asuen bere saldu-ten da.

—Asuen salduten dala iakin izan banendu... Oiñ urrengorako dakit.

—Ta entzun, Kataliñ: ¿nongo *choriak* dira Artachori ta Elizchori?

—*Chori errikoak* izan bear dabe, ezpadira bere...

—*Chori* politikak dira lurrean eurok...

Lora eder au chori bion artean arturik, IBAIZABAL-gana ioan guñan, kurloia lagun gendula, entzun genduna esatera. IBAIZABAL-eri bere etsean agur eguinda gero, Kurloiar, ordainez, «Larrakotse» ganera lagundu geuntsen.

Emen «agur» maite ta laztan bat gure anajeari eiñ, eta Asureko bide-a artu gendun, eta Asuen entzun

eta ikusiko doguna irugarren egaz-
tada-aldiko gauzea da, irakurleak.

ARTACHORI TA ELIZCHORI

SEGARDOTEGUIAN

Ezin ukatu liteken gauza da zeze-
nak, dantzak, biltoki edo teatroak,
kafeak eta beste gañerako festa guz-
tiak dituztela beren aldeko jende edo
eskudatariak, pozez utziko lutekenak
munduko edozein gauza, berak mai-
tatzen duten jostaketa ura baño.

Ori bera guertatzen da sagardo
zaleakin ere. Ez luteke trukatu-
ko ezerengatik sagardoteguiako al-
kia. Oso euskaldun guichi izango dira,
parerik gabeko gure edari ederrare-
kin beren ezlarri legorak bustitzen
ez dituztenak, eta egunero ordu bat
edo beste kupel inguruan igarotzen
ez dutenak, batzuek umore ederrean
kontatuaz askotan sinistu ezin litez-
ken *bolak*, besteak jokatuaz token
sagardotegui atarian baso edo edon-
tzi batzuek; edo belar berde eta pres-
ko gañean eserita, kazuela aundi ja-
kiz betetako baten inguruan; eta ez
guchi bersolariak batbatetan mol-
datzen dituzten bersoakin gozatzen
algara galanki eguiñaz, bada gauza
jakiña da bersolariak beti topatzea
sagardotegui gustietan.

Ezin eskatu ditekete au baño berdin-
tasun gueiogo inon ere. Sagardote-
guien denak dira berdiñak.

Boina, blusa ta abarketadunak iku-
tutzen du bere ukalondoakin, chape-

la chamarra ta zapataduna, eta ba-
tek ustutzen duan baso artan bertan
edaten du seguituan bestiak, urez
betetako tiñakuan sartu-atera bat ba-
karra eguinta, eta ipozik kupelate-
guiko atean chanda etorri ta arrapa-
tzen danean, basoa naiz ez izan betea,
batak eta besteak bulkaka erdi ust-
tzen dutelako!

Eta au beti guertatzen da saltzen
dagon sagardoa ona danean. Joan
dan asteko larunbat-igandetan ikusi
degu emen. (1)

Asi zan kupela bat sagardo, karga
asko kabitzen zituena, eta alaz guz-
tiaz ere bi egun oietan agortu zaio
bere barrena.

Baña ez dezazutela ueste izan erren-
teritarrak bakarrik ustutu dutela, bada
lagundu digute, ta ez ale guchi, ingu-
ru errietako jendeak, batez ere do-
nastiarrek.

Ortik etorri ziran igande arratzal-
dean kocheak eta tranbiak jendea
tontorka zutela, eta nola eguiten bai-
tzuen bero... ¡jakiña zegon! ezlarri
legorak preskatzen asi ziran ta ku-
pelako sagardo ederra berealasse
aitu.

Aiñ ederra non, zenbat eta gueia-
go edan, orduan eta umore ederra
ematen zuen.

Galdetu, inork dudarik badu eus-

(1) Elizchoren irakurkizun polit au euki dogu
emen aste bñan, gai edo *original*ez zamaturik aurkitu
garealuko. Beraz, larunbat-igande onek dira gaur iru
astekoak. Guztira bere bardin da, bada Erronteriko sa-
gardo upelak agortu espadira, gure adiskideak emen
esaten dabena jazo izan izango da azkenengo igande
edo domekan bere, eta jazo da igande guztietan au-
rrentarantz, arik eta edari guztiak iriutzi arte.

kaldun euskalzale, Jeronimo Eleize-
gui Donostiakuari.

Auek esango du nola nik ondo eza-
gutze detan sukalde batean sartu
zan beste iru lagunekin arratzean
eta asi zan bersoak botatzen aiñ ego-
ki, nola kupelako chipochetik sagar-
do lasto kolorekoa etortzen dan chin-
garra dariola...

ENRIKE ELIZECHEA.

Errenterian.

KOPLA-TZAR BATZUEK

(Asto baten tratuari jarriak)

Oñatiko errian
Pedro errotari
Bere anaiarentzat
Jarri da kantari;
Zer modutan eguin dan
Asto merkatar
Erreparatu gabe
Daduzkan faltari.

Comerciante ori
Oñatin da bizi
Oguei bat bertso zeñek
Dituan merezi;
Eskribitzera noa,
Nai dunak ikasi,
Bost pesetan nola dun
Astoa erosi.

Asto orren kontuak
Dirade aundiak,
Aditu naiko ditu
Munduko jendiak;
Sano izan balitu
Bere alde erdiak
Etzuben aterako
Ehetik jabiak.

Leintzeko erri baten
Eguin du tratua,

Oguei errealean
Erosi astua,
Nere uestean ori
Bai mutill prestua
Aitari emateko
Orrekin gustua.

Gure anaia orrek
Dauka fantasia
Astoa zekarrela
Lanean ezia,
Denbora luzerako
Baduka bizia
Ongui izango dala
Orren nagusia.

Indarrez alabatzen
Du aleguiñean,
Iru anega baietz
Eraman gañian,
Baldin dadukan falta
Ezpalu oñian
Asto oberik ezin
izan Espanian.

Aitari *entregaturik*
Astoa errotan
Esanaz erabilli
Dezala zorrotan
Indartsua zala ta
Sinistamen ortan
Alabantza aundian
Sartu zuten kortan.

Inauterietako
Au zan astelena
Lanean probatzeko
Kargatu zutena,
Astoak eguiñarren
Berak al zuena
Agudo juateko
Artzen zuan pena.

Agurka ta errenka
Nolabait abia
Buruak zirudian
Olako gabia
Ateratzen espadu
Ibiltu obia
Denbora guichiko du
Oraingo jabia.

Oguei erreal kosta

- 12 -

Boskarren irudia

LENGOAK ETA ON JOSE ANTONIO

Ama.—Mikelako, zer dio gaurko paperak?
On J.—¿Oi? Jende berria badegu; euskaldunak diru-
dite, nuan berengana.
Mikela.—Ama, alakosse bertso politik dakazki pape-
rak euskeraz.
Ama.—¿Bai? eta inola dira? ea, irakurri itzazu.
Mikela.—Orla asten da:
Bizi bedi Fedia, eta Euskaldun jendia....
On J.—Egun on Jainkuak eman dezaiotela.
Bia.—Ongui etorri dedilla.
Ama.—(Alabari) Guero irakurriko dituzu bertsoak.
On J.—¿Zer zer?
Ama.—Onekin nuben.
On J.—¿Beorren alaba?
Mikela.—Bai jauna, serbitzeko.
Ama.—Barkatu beza ez lenago eskeintzia ¿gusto
badu?
On J.—Bai bai, urte askuan, urte askuan.
Mikela.—Ama, ueste det ez dubela juizioz erantzuten,
erdi eroen bat da au, galdetu bezaio zer-
bait.
Ama.—¿Emen bertakua izango da bedori o?
On J.—Goizero goizero bueltacho bat ematen det.
Mikela.—(Amari) Ama, onek meloia gaizki dauka.
Ama.—¿Pasiatzera joango da beraz orain?

- 9 -

Bissente ta Pachi

III

Bissente.—Agur on Jose Antonio *compañía*-kin.
Pachi.—¿Zer konpañi, lagunik bai altzeramak?
Bissente.—¿Zer lagun gueio nai dek beren gorreria
bañon? ¿Eztez ikusten beti berekin dijoala?
Pachi.—¿Au Bissente!... orren diruak baitukek ¿zer
eguingo ukek?
Bissente.—Nik... gorde, gaur edo bigarko.
Pachi.—Bai, eta etzi gastatu.
Bissente.—Zera... liman edo chorroch arrian; ez ez,
rik chingurriena eguingo nitek, osatu gue-
roko noiz baiterako, edo andria artzeko.
Pachi.—¿Andria? ¿Zañena?
Bissente.—Emaztia izateko.
Pachi.—Ez dek beraz mutill zar guertatzeko asmorik.
Bissente.—Ez mutill, miseria biren artian obeto par-
titzen dek.
Pachi.—¿Bakarra al aiz munduan?
Bissente.—Gurasorik ez diat, bañan nere moduko
anai *alproja* erropa bat badiat.... zerian...
Jainkuak zekik non dan. Donostiko San Bi-
zenteko kossketan gogoratzen nak nola biak
burrukan ibilli guñan; ara orduko arrek
eman ziran *propina* (*begui onduan sajara era-
kutiaz*) orduan neri kristau señale au utzi ta
alde eguin zikan barku batian Inglaterrara.
Au zala badiuk amasei urte; lenbiziko urte
batzuetan jakin nikan ondo zala; bañan gue-

Gañera alboka,
Nai baño ezin jaso
Albarda ta soka;
Belarriak zintzilik
Atzekia loka
Laister jarriko dio
Makillakin joka.

¡Ai ori astoaren
Ibilte modua!
Guziari agurka
Darabill burua,
Fantatsietarako
Joan zaio gogua,
Ia ez du urruti
Iltzeko ordua.

Ikusirik astoa
Lurrean etzanda
Erabaki gogorra
Orrentzat izanda;
Familian ez dezan
Eraguin demanda
Echetik biraltzeko
Ederrak emanda.

¡Ai ori sententzia
Ikaragarria!
Orainchen bai daduka
Istillu gorria,
Len ankatik zegoan
Oso elbarria,
Ez diotela nago
Eguingo berria.

Anaia, adizazu
Neronen esana
Astoa eramazu
Alejandrogana, (1)
Ark osatu eta zuk
Emaiozu jana,
Bearbada oraindik
Eguingo du lana.

Orrela sendatuta
Jartzen dan garaian
Belarrez aseko da
San Pedro-zelaian;
Oñatin ezipadago
Inor artu naian
Saldu zazu Araban
Bestela Bizkaian.

(1) Abere-sendaria edo albeitera.

Aragonesak sarri
Dirade azaltzen
Barachuriak eta
Tomateak saltzen;
Ea eskaniezu
Oteduen artzen,
Malamente duroa
Ez dezazun galtzen.

Etortzekuak dira
Amalau ijito,
Aiekin tratatzea
Zenduke *lizito*,
Esan zaiozu dala
Bueno ta bonito,
Ea eguiten dezun
Oriekin kito.

Ez noa esatera
Orren edadea
Ez galtzeagatikan
Saltzeko bidea,
Bizirik artzen badu
Aurtengo ideoa,
Orra baliatzeko
Naikua idea.

Astoa erosi du
Bere ustez merke
Baña garetti dala
Nik esango nuke,
Nire iritzirako
Saldu obe luke
Peskadera bateri
Legatz baten truke.

Burua dauka ia
Lurrera jechian,
Pozik eman lezake
Interes guichian,
Erregalo eguizu
Markesen echian,
Pasea dezatela
Orrekin kochian.

Markesak nai ez badu
Etzaio ajola,
Erakutsiko dizut
Empleatu nola;
Orra kurtidorea
Don Luis Arrazola
Emaiozu larrua
Kendu deguola.

PEDRO VILLAR INCHAUSTI.

DIRUGUIN

—Diruguin aurkiturik estu agonian,
Usenak emon deusez aín ordu larrian,
Eta zelan ez deusan batek bere eldu,
¿Bakizu azkenean zer deuskun agiundu?
Ez paguetako ezer usen jaubeari,
Kontu emon bearta goiko Juezari.
—Agaitik ak ichi dau dirua ugari,
Ez dabelako jakin paguetan inori.

FELIPE ARRESE TA BETTIA.

IGARKIZUNAK

Otzara baten *fol* batzukaz joian
guizon bati esan eutsan *sosolisto* ba-
tek:

—I, ondasun guztiak banandu edo
partidu eguin bear dira, ta ekazak
berealasse or daroazan *fol*-en er-
diak.

—Tira ba, eutsoz da kitu, erantzun
eutsan guizonak.

Beste *sosolisto* batek jakin ebanean
zer jazo zan, astirik galdu barik joan
jakon *fol*-dunari, ta lenengokoaren
antzera berba eguiñaz eskatu eutsa-
zan eroiazan erdiak. Emon eutsazan
oni bere, ichuraz guizon baketsu ta
eroopen andikoa izanik.

Eldu jakon gueroago irugarren
sosolisto ta beste bien eskaera bera
eguin eutsanean, emon eutsazan ero-
iazan erdiak.

Baiña laugarren bat etorri jakon-
nean, galdu eban eroapena, ta otza-
reagaz musturretan jota bialdu eban
ondotik esanaz:

—¡Arranua! Bat baiño echatak
guelditu ta ¿ondño bere nigana zato-
ze orretariko koplakaz? Juadi eure
lagunakana, ta arekaz egunik tratua.
¿Zeinbat *fol* eroiazan asikera gui-
zon onek?

BOLDROK.

Gaur aste bikoaren erabaguia: *Iru*
guizon, iru andra ta amalau ume.

Guizonai bosna emon ezker ama-
bost sagar; andrai erdikin bana, sa-
gar bat eta erdi; umeai laurden bana,
iru sagar ta erdi. Guztira: amabost,
bat eta erdi, ta iru ta erdi, edo ogeui
sagar.

Bialdu dabe erabaguia: Lasarte-ko
Eleuterio Arozenak; Donostiako Jose
Miguel Azkuek; Arechabaleta-ko
Errekaldek; eta D. Bergarechek On-
darrabia-ko Patrozinio Otaegui eta
Frantzisko Lizarazuk; P. M.-k; Bilbo-
ko F. I-barluzeak; Ondarruako Se-
bastian Badiolak eta Zarauzko Prai-
sku Arriolak onetara:

Abarrategui jaunak
Igarkizunari
Epaia billatzeko
Lanean naiz ari,
Ogeui sagar banandu
Ogeui lagunerri,
Baiña era onetan
(Ez nola nai, tori):
Bost-na guizoneri
Erdika bana berriz
Andre bakoitzari,
Eta laurdencho bana
Ume gaissoari
¿Zenbat guizon ziraden
Eta zenbat andre
Eta zenbat ume
Sagar oien jabe?
Mundu ontan badira
Amaika komeri
¡Arraie arraie!
¡Saia! diot buruari
Piska bat saiatzean
Epaia da aguiari,
Asi sagar partitzen
Amabost iru guizoneri
Bat eta erdi iru andreri
Eta berriz laurdenka
Iru sagar ta erdi
Amalau umeri.

PRAISKU ARRIOLA.

LA EDITORIAL VISCANA derelhon moldaguntzan
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

— 10 —

roztik ez diat arren arrastorik; arrek onez-
kero naiko diru eguin dik edo bestela misse-
rikordien batian dek.

Oju bat.—Alcha mutillak lanera (*Alchatzen dira*).

Pachi.—¿Aitu al dek?

Bissente.—¡Ai au pena! Gozuenian joan eguin bear,
¿ez otenaiz ni aberastuko?

Pachi.—Bai... urterik eztan aizian.

Bissente.—¿Zeñek zekik ori? Guertatzen dituk uste
gabeko makiña bat gauza munduan.

Pachi.—¡Guazen, guazen! zerri gosiak ezkurra amets
(*joaten dira eskubilik atze aldera*).

Laugarren irudia

III

ANDRE MANUELA ETA MIKELACHO

(*etortzen dira esker aldetik atzetik*).

Andre Manuela.—Mikelacho, ¿ikusten dezu zer leku
ederra eta aizetsua? ¡Au da baztar gozoa! zer
lore usai ona nabaitzen dan emen! Aitak
orregaitik nai zuben zu leku aldatzera etor-
tzia beti errian sartu ta egon gabe luluben
guisa, zuri komeni zaizkitzu mendiko aiziak,
eta emengo urak; ara, emenchen artuko de-
gu ur presko ederra.

Mikela.—Nai duben bezela, ama, jau asnas gozoa
senti da emen! ¡abek leku loratsuak! jau is-
siltasuna! zer pakea! eztago emen erri aui-
diko chimiñiko *tuforik*, angu bullik, eta angu

— 11 —

iskanbillarik, ¿zer aundi eta ederra dan gu-
re Jaungoikoaren eguintza.

Andr. Man.—Arako ortan artuko degu mendiko ur
preskua. (*joaten dira echolara*)

Mikela.—Bai ama eta gustora.

Andr. Man.—(*Andre Katalini*). Echekoandre, beka-
gu basocho bana ur presko *esponjakin*.

Andr. Kat.—Berilassen, andria.

Mikela.—¿Limoirik bai al du?

Andr. Kat.—Ez andria, baiñan sagar panpadoja bai,
nai badute.

Mikela.—Ez ez, urari guztua emateko zan.

Andr. Kat.—Nai badute, bidaikat *mistela suabia*.

Andr. Man.—Ez ez, eskerrik asko (*eseritzen dira*).

Mikela.—¡Au zeruba!

Andr. Man.—Mikelacho, ¿eztago zure aita beguira!

Mikela.—Badakit nik ere ori.

Andr. Man.—Baleki zeñen ederki gauden leku pa-
charako ontan, eta zu zeñen kontentu zabil-
tzan choratuko litzake.

Mikela.—Ama, ez nuke nai choratzia, ¡Jesus! aín
ona da.

(*Pasatzen dira Bissente ta Pachi*).

Pachi.—(*Pasaran*). Bissente, ara iretzako moduko
damacho polita, ja zer andreagaia! ¿e?

Bissente.—Bai, gustatzen zaidak.

Pachi.—¡Ja, ja, ja, ja! jau erropa au! ezta lotzatzen
ere esatiaz. (*joaten dira, eta etortzen da On*
Jose Antonio. Mikelak ateratzen du periodi-
kua.)